

Propaganda. Ti års samarbejde og mere end 20 besøg i Nordkorea endte sidste sommer med sammenbrud og dødstrusler. Nu gør den norske kunstner Morten Traavik boet op, men efterlader plads til et comeback.

En nordmand i Pyongyang

AF MARKUS BERNSEN

Morten Traavik: *Forræderens guide til Nord-Korea – Din veiviser i verdens hemmeligste land.* 328 sider. NOK 399. Aschehoug.

Morten Traavik knækkede koden til Nordkorea i 2008, anden gang han besøgte landet. Med sig havde han en diskokugle, et levn fra et af nordmandens kunstprojekter i Afrika og et fremmedlegeme i det autoritære land. Længe bliver spejlkuglen ignoreret af værterne, men da Traavik er på vej ind for at overvære en militærparade, bliver han standset af en officer: Hvad er det, og hvorfor har du den med ind i vores allerhelligste?

Traavik rømmer sig, klar over situationens alvor. Jo, ser du, siger han, i mit hjemland bruger vi disse kugler, når vi danser og fejrer vigtige begivenheder. Når solen skinner på den, bliver lyset reflekteret videre, og jeg har taget den med for at vise, at nordkoreanere også kan more sig, så »spejlkuglen kan blive et symbol på fred og forståelse mellem folkeslagene«.

To minutter senere står nordmanden i tribunens VIP-afdeling, ti meter fra stedet, hvor Kim Jong-il forventes at dukke op. Som Traavik skriver i *Forræderens guide til Nord-Korea*, der udkom i broderlandet i sidste uge, finder han under udvekslingen med officeren frem til et løsen, der skal vise sig at kunne åbne ikke så få døre i det lukkede land: Den Traavik'ske metode, på kort form, består i »at præsentere et fremmed indhold i en velkendt form«.

Han forfinede den i 2014, da han fik fløjet nordkoreanske musikere til Festspillene i Bergen for at lave en opsætning af *Folk og*

Det slovenske band Laibach, som Morten Traavik i 2015 skaffede et spillejob i Pyongyang.

røvere i *Kardemomme By*. Og han perfektionerede den året efter, hvor han arrangerede en koncert med det slovenske provo-rockband Laibach i Pyongyang, vistnok byens første koncert med vestlige rockmusikere.

I en periode var Traavik den eneste fra Vesten, der lavede kulturudveksling med nordkoreanerne, og det hele er foregået i en slags parallel virkelighed, et spejlkabinet, hvor værterne har set ét og resten af verden noget andet. Nordkoreanerne sagde ja til koncerter, opmærksomhed og udlandsophold, mens Traaviks publikum i Vesten kunne gyse og grine ironisk ad de bizarre resultater: rockmusik, børnesange og diskokugler – i *Nordkorea!* Den teateruddannede nordmand slipper af sted med dobbeltgrebet, fordi han

er flydende i både diktaturets bogstavelige propaganda og den frie verdens dobbelte betydninger.

Men sidste år gik den ikke længere. Denne anmelder var med, da nordmanden i august og september besøgte Pyongyang for at arrangere en kunststilling med lokale og udenlandske kunstnere. I vanlig stil havde Traavik blandt andet inviteret en fransk satanist, der havde en pose menneskeknogler med sig ind i landet og underskrev værker med sit eget blod. Dengang var landet i højt alarmberedskab: Hovedstaden var plastret til med propagandaplakater, og ingen forestillede sig, at Donald Trump og Kim Jong-un ville stå og trykke hinanden i hånden i Singapore få måneder senere. Halvvejs

gennem opholdet er nerverne allerede slidt hos værterne, og da landet gennemfører en atomprøvesprængning, koger det over, og Traaviks mangeårige samarbejdspartner truer ham på livet.

Dér begynder *Forræderens guide til Nord-Korea*, som blander afsnit om Nordkoreas samfund og historie med breve til partneren, der får pseudonymet »Hr. Win« efter den uheldige bureaukrat Winston Smith i George Orwells *1984*. Egentligt forræderi er der ikke tale om. Man fornemmer, at Traavik har mange artige historier om sine Nordkorea-bekendtskaber, både på og uden for den koreanske halvø, men bortset fra hr. Win og en tankeløs fotograf fra Morgenbladet, der ankommer til Pyongyangs lufthavn med en video af sig selv bærende en Kim Jong-un-maske på sin telefon, bliver de fleste skånet.

Der er unødigt macho-bulder, herunder en opskrift på hundesuppe og »onanistens guide til Pyongyang«, men når det kommer til iscenesættelsen af Nordkorea, er Traavik i mere end én forstand på hjemmehane og har meget at bidrage med. Han svarer overbevisende »både-og« til det tilbagevendende spørgsmål om, hvorvidt nordkoreanerne virkelig tror på alt det, styret bilder dem ind. Også gennemgangen af tidligere fejlslagne norske og svenske forsøg på at samarbejde med nordkoreanerne er tankevækkende.

En morgen under opholdet sidste år klappede delegationen ad Morten Traavik, da han dukkede op i den nordkoreanske partiuniform, der ligner en blanding af et jakkesæt og en spadersedragt. Også nordkoreanerne. Efter ti år og mere end 20 besøg var han smeltet sammen med sin metode. Et fremmedelement i velkendt form.

Semmelweisik. Louis-Ferdinand Céline identificerede sig som ung medicinstuderende med en miskendt østrig-ungarsk fødselslæge.

Det farlige ord hygiejne

AF JØRGEN HERMAN MONRAD

Louis-Ferdinand Céline: *Semmelweis*. Oversat fra fransk efter »Semmelweis« af Troels Hughes Hansen. 136 sider. 150 kr. Forlaget Vandkunsten.

At en række prominente franske professorer i medicin i 1924 kunne lade den unge lægestuderende Louis Destouches bestå sin sidste eksamen med det her foreliggende lille biografiske skrift om den østrig-ungarske fødselslæge Ignaz Philipp Semmelweis, er mildest talt utroligt. Skriftet begynder som et stykke romantisk musik med en stormfuld, men komplet irrelevant optakt om den blodige franske revolution, de lige så blodige Napoleonskrige og Napoleons læge Corvisart, der midt under Slaget ved Austerlitz skal have oversat et halvglemmt østrigsk værk om kirurgi til fransk. Hvad i alverden har dette dog med monsieur Semmelweis og udviklingen af moderne fødeklinikker at gøre? må d'herrer professorer, der vistnok alle var riddere af Æreslegionen, da have spurgt sig selv.

Intet som helst, burde de have svaret. Men

læst som et stykke litteratur er skriftet nu alligevel ganske med- og henrivende. Kitsch? Javel. Men denne prosa er skam allerede næsten lige så sprudlende rytmisk, lige så aggressivt anti-borgerlig og overraskende lyrisk som den prosa, verden otte år senere skulle præsenteres for i Louis Destouches' alias, pseudonymet Louis-Ferdinand Célines mesterlige roman *Rejse til nattens ende*. Så tak til forlaget Vandkunsten og den fine oversætter og efterordsskribent Troels Hughes Hansen for at gøre dette stykke »proto-Céline« tilgængeligt på dansk.

For har skriftet kun lidt med fødselsforskning at bestille, så viser det os til gengæld så meget desto tydeligere, hvordan Destouches/Céline i sin tid blev forløst som forfatter. Den Ignaz Philipp Semmelweis, den uregelmæssige medicinstuderende fremmaner i sit alt andet end solide akademiske skrift, er utvivlsomt en identifikationsfigur for ham selv. Semmelweis var intelligent, impulsiv, følsom og altid ædelmodigt på de fattiges og lidendes side, får vi at vide. Og Semmelweis måtte hele livet slås mod idiotiske og forfængelige overordnede, mens kun en ganske lille kreds af trofaste venner stod ham bi, får vi også at vide. Rent

identitetsafstivende guf for den franske fattiglæge fra Courbevoie uden for Paris, der trods de talrige litterære udmærkelser, han modtog, og trods sine bøgernes ofte fremragende salgstal livet igennem følte sig misforstået og modarbejdet af et parnas, som måske snarere eksisterede i hans fantasi end i virkeligheden.

Hygiejne var nøgleordet for dr. Semmelweis, der i 1847 anbefalede, at fødselslæger vaskede hænder i en kloropløsning, før de gik i gang med det livsfarløse arbejde. Dengang kendte man endnu ikke til bakteriernes eksistens og kunne derfor ikke se nogen sammenhæng mellem den høje dødelighed på visse af Wiens fødselshospitaler og det faktum, at lægerne dér ofte foretog dissektioner af lig. Dr. Semmelweis fandt en enkel måde at nedbringe dødeligheden på, men han kunne ikke forklare, hvorfor kloropløsningen virkede, og høstede af samme grund kun hån.

Var hygiejne også et nøgleord for pseudonymet Céline? Ja, var det ikke kun den østrig-ungarske læges tragisk-heroiske skæbne, men også hans stærke fokus på renlighed, der i sin tid fascinerede den unge forfatter in spe? Det har jeg spekuleret på i de seneste dage hernede i Wien, hvor jeg (helt tilfældigt) har

slentret omkring i gader, der er opkaldt efter dr. Rokitansky og dr. Arneth, to af de ellers kun ganske få læger, som ifølge franskmændene støttede den stakkels dr. Semmelweis.

Racehygiejne er naturligvis det lille farlige ord, der skjuler sig mellem linjerne. For det er jo ingen hemmelighed, at Céline var en særdeles rabiat antisemit, som både før og under Anden Verdenskrig skrev adskillige antijødiske pamfletter, der ikke kun blev trykt i Frankrig, men også i det nazistiske Tyskland. Er den liggift, fødselslægerne skal vaske af hænderne med klor i den unge medicinstuderendes tidlige skrift, mon ikke et forvarsel om den semitiske smitte, den iltre franskmænd senere ønskede Europa befriet fra med klorgas? spørger jeg nu, fordi jeg ikke kan lade være. Og er den fikse idé om snavs, der skal vaskes af, mon ikke et så integreret element i Célines aggressive litterære drive, at man slet ikke kan forestille sig forfatterskabet uden? spørger jeg også.

Det lille skrift *Semmelweis* er et løfte om et senere stilistisk mesterskab. Ingen tvivl om det. Men kan vi, nutidens læsere og litterater, mon læse Louis-Ferdinand Céline uden at lade os inficere?